

ПАРК («МИ ТАК ЙОГО ЛЮБИЛИ І БЕРЕГЛИ...»)

Один із передостанніх маслівських поміщиків Генріх Трітшель крім трьох економій із полями, луками, сіножатями та іншими угіддями мав ще й зразкове садово-городнє господарство а також неймовірної краси парк. У себе на Батьківщині, а він був пруським підданим, Генріх Генріхович здобув вищу агрономічну освіту і на весь повіт славився як фахівець цієї справи. Навіть надавав своїм сусідам-поміщикам платні дорадчі послуги. Площа його садиби становила 9 десятин, а усього помістя - 1796 десятин 1935 квадратних сажнів. Безперечно, що саме Генріх Трітшель збудував той двоповерховий маєток, який у майбутньому слугуватиме головним навчальним корпусом для Маслівського Інституту селекції і насінництва ім. К.А. Тімірязєва. Тим паче, що сама будівля у своєму архітектурному рішенні мала елементи готичного стилю: гострі виступи на даху, бокові флігелі-вежі, пишне оздоблення фасаду, вітражі. Садибу оточував парк дуже грамотно розпланований, який розташовувався терасами. Його нижній ярус прилягав до узбережжя річки Росави. Верхній межував із тим кутком села, який називається Забудинки.

Нова господиня маслівського помістя Надія Федорівна-Муравйова-Апостол-Короб'їна, уроджена Терешенко, щось кардинально змінювати в оселі, а отже і у парку не стала. Вірніше, просто не встигла. Хіба що облаштувала тепличне і оранжерейне господарство.

Під час лютнево-жовтневих події 1917 року, маслівська маєтність, а з ним і маслівський парк мали стати черговою жертвою народного гніву та народної експропріації. А якщо називати речі своїми іменами – то народного бандитизму. Та цього не сталось завдячуючи священику маслівської Свято-Миколаївської церкви, колишньому учителеві земських шкіл Київської губернії Іову Кузьмовичу Яровому та його помічникові і теж колишньому учителеві Артемію Гордієнку. У помісті спочатку відкрилась російська суспільна гімназія, потім сортово-насінневий технікум із правами вищого навчального закладу і врешті Маслівський Інститут селекції і насінництва ім. К.А. Тімірязєва. Та на початку 20-х років воно все ще залишалось майже таким, яким було за колишніх господарів. Підтвердженням цьому є записки випускників Маслівського інституту: науковця-селекціонера Наталії Дмитрівни Ларіонової, доньки одного із фундаторів маслівської фахової педагогічної школи професора Дмитра Костянтиновича Ларіонова та академіка Анатолія Васильовича Пухальського. Обоє згадували так: «Коли відкрився заклад, у поміщицькому будинку все ще зберігались речі, які належали колишнім господарям. Наприклад, старовинні меблі. Серед них - круглий стіл, зроблений із стовбура дуже могутнього дерева. Важко було і уявити, скільки ж це потрібно було рук щоб його охопити. Вхідну залу прикрашали роги оленів та опудала тварин і птахів. Особливо вражала здоровенна голова кабана і величезний орел із розпростертими крилами. Залишився у всій своїй красі і парк: нічого там не зрубали, нічого не побудували. Власне, це був навіть не парк, а заповідник. Незчисленна кількість солов'їв свідчила про те, що кущів і трави ніхто не чіпав. Гніздились у парку багато голубів різних порід. Траплялись навіть такі рідкісні, як припутні. Вони були завбільшки із добру курку. Як правило, припутні ховались у найвіддаленіших куточках парку. Головну алею із старих лип та беріз, яка пролягала через парк, ми назвали «Онегінською». Там водилось безліч усякої пташиної дрібноти: щиглі, зяблики, чижі. А вся земля навколо була вкрита високою травою і квітами: фіалками, примулами, конвалією, анемонами. Ніхто їх не рвав і даремно не топтав. Ми якось самі розуміли, що цю природну красу потрібно берегти, хоч ніхто нас цьому спеціально не навчав. А ще – в парку жили павичі. Вони величаво всідалися на гілля і усім своїм виглядом показували, хто ж у дійсності є головною окрасою парку. От тільки крик їх

нагадував нявчання голодних котів. Та насправді, за павичами доглядали. У них навіть був свій будиночок. Чиясь дбайлива рука припнула його до високих жердин, щоб птахи часом не пошкодили своїх розкішних хвостів. А на горіщі головного корпусу жили куніці. Їхні дитинчата, абсолютно небоязкі, граючись ганялись один за одним по парку. Одна із паркових стежок вела до річки Росави, де було споруджено купальню. (Поряд діяла станція прокату човнів – прим. авт.) А за головним корпусом і вегетаційним будиночком знаходилась «долина ірисів» - рукотворна галявина на якій вирощувались саме ці квіти. Будинки-квартири, зведені для викладачів у 1924/1925 роках, також просто тонули у квітах. Захарашеності ні в парку, ні на всій території інституту не було. Нам, студентам, дуже подобалось те місце, де розташовувався наш інститут, а особливо парк. Ми так його любили і берегли...»

*Корпус Маслівського Інституту селекції і насінництва ім. К.А. Тімірязєва розташовувався на території парку
Фото 30-х рр.*

Зауважу, що парк Маслівського аграрного закладу довоєнного періоду не слід плутати із його ботанічним садом. Це було іще одне рукотворне диво яке потребує окремої, хоча б дуже стислої, розповіді. Ботанічний сад було закладено у 1925 році. Його площа становила близько 4800 кв. Розташовувався він на схід від парку і становив собою цілу ботанічну систему із морфологічними колекціями, біологічними, із експериментальними ділянками та секціями овочевих, ефіроолійних, текстильних, красильних, чинбарних рослин, лікарських трав, лучних і т.д. Були там представлені цілі географічні рослинні зони і пояси. А флору, яка потребувала особливих умов студенти плекали в оранжереї. Один із засновників цього унікального природного заповідника і один із перших викладачів закладу Микола Георгійович Логінов заповів поховати себе саме у цьому саду. Нині – це знову територія парку. Навіть у 50-х/60-х роках ХХ століття там ще зберігались дерева

із табличками. Бо кожне дерево у цьому саду, кожна ботанічна колекція мали свій біологічний паспорт на українській та на латинській мовах. До речі, на землях учбового господарства закладу знаходився іще один ботанічний сад – сільськогосподарський. Його площа становила 2 га. Ділянки та розсадник, які там знаходились, стали складовою лабораторії «Систематика с/г рослин». Заснував с/г ботанічний сад професор Дмитро Костянтинівич Ларіонов. А саме учбове господарства – професор Аркадій Савелович Молостов.

*Головна алея парку мала назву «Онегінська»
Фото 30-х рр.*

Але повернемося до парку, як до самостійної одиниці усього природно-ландшафтного комплексу Маслівського аграрного закладу. Одна із сторінок його історії пов'язана із періодом окупації у роки Другої Світової війни. У кінці 1943-го на початку 1944-го років у корпусі на той час уже Маслівського с/г технікуму (за окупаційної влади – Маслівської с/г школи) діяв шпиталь для німецьких солдат і офіцерів. Померлих від ран ховали неподалік, на парковій галявині. Над кожною могилою ставився березовий хрест. Перепоховання, тобто повернення останків завойовників на свою історичну Батьківщину відбулось у 90-х роках минулого століття. Приблизно у той час, коли наша країна відзначила 50-ту річницю Перемоги над фашизмом. Нам варто знати, що руками фашистів, при відступі, було підірвано навчальний корпус Маслівського технікуму/ інституту/ технікуму, тобто колишній масток Трітшеля/Муравйової-Апостол-Короб'їної. Ними ж було знищено

електростанцію та увесь господарчий комплекс закладу, у тому числі і знаменитого маслівського вальцьового млина. Між іншим, у 1903 році він був виписаний Генріхом Трітшелем аж із Франції.

Навчання у маслівському с/г технікумі було відновлено уже у березні 1944-го року. Однак на місці головного навчального корпусу ще досить довго лежала величезна купа битої цегли. Чотири роки руїни розбирали студенти, а також маслівчани добровольці. Звичайно, що час повоєнної розрухи був надзвичайно важким у всіх сенсах. Тож звісно, що керівництву закладу загалом було не до садово-паркових забаганок. Тим не менш, у 50-х роках у парку було споруджено фонтан, який діяв років із десять. То ж і у повоєнні роки, тим паче у подальшому, паркова територія технікуму завжди мала доглянутий вигляд. Звісно, павичів там уже не було. Між іншим, зникли вони із парку ще у 1926 році, після того як було знято із директорської посади засновника закладу Василя Івановича Іванова. Новий директор Ю.І. Ячевський, випускник Берлінського Інституту плодоовочівництва, був серйозним науковцем, і саме за його керівництва наукові засади стали вагомою складовою усього навчального процесу у Маслівському технікумі/інституті. Однак господарчими справами він цікавився мало. А поруч уже не було таких надійних помічників як Іван Іванович Троцький та Микола Георгійович Логінов. Перший у знак протесту разом із Івановим покинув заклад. Другий - помер. Отоді, під шумок, хтось і виловив задокументованих самою історією маслівських павичів. Скоріш усього - для потіхи нового панства – партійного.

Прекрасною ілюстрацією того, якою була територія маслівського парку у 60-х/80-х роках та якою багато в чому залишилась вона і тепер слугують спогади викладачів

Маслівського коледжу В.Г. Шлапацької та Ю.М. Макаренка. Обидві - представниці славних педагогічних династій Шлапацьких і Макаренків. Ці родини почали працювати у Маслівському технікумі ще у 60-х роках. Отже, згадують Валентина Григорівна та Юлія Михайлівна: «Із південного боку парку знаходилось колекційне поле. Неподалік – теплиця. Ще коли ми були дітьми, то прибігали сюди взимку, щоб через скло побачити весну. А квітами нашого дитинства ми вважаємо настурцію, канни, чайні троянди, які росли у парку навколо фонтана. У 1972 році, коли звели головний корпус технікуму, парковий ландшафт змінився. З'явилась доріжка до військового містечка і нові дерева: туї, кипариси, ягідний тис, блакитні ялинки, кущі форзиції та різних сортів бузку.... Ми знали всі стежки у парку. Усі його таємничі куточки із гушавиною біля річки, із острівцями вільхи, заростями осоки, верби, болотних трав та жовтих ірисів... Викладачі технікуму та студенти доглядали парк і омолоджували його новими посадками верби, дубів, беріз... Цілі покоління студентів навчались берегти і шанувати красу. Парк був і залишається осередком здоров'я, чистого повітря, естетичного насолоди і базою для навчальних практик із ботаніки, фізіології рослин, основ екології, біології... Щороку разом із студентами ми насаджуємо тут молоді дерева. Територія студентського містечка уже поповнилась туями, дубками, берізками, бо прийдешні покоління мають прийняти естафету своїх попередників і гідно передати її далі».

Територія парку біля навчальних корпусів.

Що ж, напевне краще і не скажеш. Так, давно уже не має у парку фонтана та інших складових садово-паркового дизайну. А із тих старих дерев, які напевне прожили добру сотню літ залишилось усього кілька ялин виду «гірська» та ялиць виду «бальзамічна». Однак два навчальні корпуси та житловий будинок, які розташовуються на парковій території – це і є ті самі колишні будівлі із квартирами для викладачів, збудовані ще у 20-х роках минулого століття. До того ж, навесні парк вкривається килимом синьооких фіалок. Більше ста років тому культуру цієї рослини тут започаткував ще Генріх Трйтшель. І хіба така краса не є свідченням того, що кожне місце на землі можна перетворити на райське? Треба тільки цього захотіти. А своїм наступникам залишати не сміттєві звалища, а сади і парки. Щоб згодом про один із них хтось у своїх спогадах теж написав: « Ми так його любили і берегли...»

Один із куточків парку